

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА
В НАРАТИВАХ СУЧАСНОСТІ**

З НАГОДИ ВСЕСВІТНЬОГО ДНЯ ФІЛОСОФІЇ (UNESCO)

Матеріали всеукраїнських філософських читань

3 грудня 2021 р., м. Дніпро

За загальною редакцією Ю. О. Шабанової, Г. Є. Аляєва

**Дніпро
НТУ «Дніпровська політехніка»**

2022

УДК 101.1
Ф 91

Затверджено до видання вченою радою інституту гуманітарних та соціальних наук НТУ «Дніпровська політехніка» (протокол № 5 від 10.02.2022)

Рецензенти:

Шевцов С. В., д-р філос. наук, проф. (Дніпровський національний університет ім. О.Гончара);

Хміль В. В., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет науки і технологій).

Філософія і культура в наративах сучасності. З нагоди Ф91 Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO). Матеріали всеукраїнських філософських читань (3 грудня 2021 р., м. Дніпро) / За заг. ред. Ю. О. Шабанової, Г. Є. Аляєва. М-во освіти і науки України ; Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП» , 2022. – 88 с.

ISBN 978–966–350–774–3

Видання включає тези доповідей філософських читань, що проходили на кафедрі філософії і педагогіки НТУ «Дніпровська політехніка». Подано матеріали філософської дискусії щодо актуальних питань світоглядного виміру сучасної філософії, освіти, людини та суспільства.

Може бути корисно для спеціалістів гуманітарної сфери та всім зацікавленим питаннями сучасної філософії

УДК 101.1

ISBN 978–966–350–774–3

© Національний технічний університет
«Дніпровська Політехніка», 2022

* * *

Перша чверть ХХІ століття демонструє необхідність філософських осмислень ціннісного простору сучасного людства, яке все більше постає перед запитами смислопокладання життєвого світу. Діджиталізована епоха мережевих стосунків, геополітичні протиріччя в глобалізованому світі, трансформації антропологічних вимірів як наслідок пандемії, криза моральних цінностей та фундаментальні соціокультурні зміни потребують сьогодні глибинного переосмислення сучасними філософами та консолідації їх умоглядних зусиль.

З 2002 року за регламентом ЮНЕСКО третій четвер листопада оголошений «Міжнародним днем філософії», а з 2005 року цей захід перейменовано на «Всесвітній день філософії». Саме в цей час більш ніж у 80-ти країнах-членах ЮНЕСКО по всьому світу збираються ті, хто прагнуть доторкнутися до істини, ті, кого звать філософами, дослідниками філософії, викладачами філософії, а головне ті, кого щиро цікавить філософія, кому не байдужа її доля – ті, хто прагнуть мудрості. Генеральний директор ЮНЕСКО пані Одре Азуле в своєму Посланні з нагоди Всесвітнього дня філософії 19 листопада 2021 року закликає: «Використаємо нинішній Всесвітній день філософії як привід для того, щоб зробити крок убік і, відсторонено глянувши за допомогою цього філософського прийому на стрімкий кругообіг подій, поміркувати про шляхи формування більш справедливої та гідної людини».

В Україні День філософії відзначається з 2006 року. Саме в 2006 р. на кафедрі філософії (нині кафедра філософії і педагогіки) Національного гірничого університету (нині НТУ

«Дніпровська політехніка») пройшли перші Філософські читання, присвячені Всесвітньому Дню філософії ЮНЕСКО під загальною тематикою «Сучасне буття філософії». З того часу кожного року цей день збирає філософів України та відкриває в діалогах та диспутах нові грані філософської мудрості.

Головна мета поважного зібрання – відновити філософські диспути, розмови та подуми про сутнісне, глибинне, визначальне й рятівне в збереженні цілісності людського буття. Сьогодні, коли складна доля України непокоїть будь-яку мислячу людину, філософія видається рятівною ниткою Аріадни, що може вивести з лабіринтів омани, примирити різні думки та життєві позиції, піднявшись до загальнолюдських цінностей та вічних смислів.

Філософські читання 2021 року на тему «Філософія і культура в наративах сучасності», що відбулися на кафедрі філософії і педагогіки НТУ «Дніпровська політехніка», продовжують роздуми про буття та сутність філософії. Широкий ракурс представленої проблематики здійснено в наступних аспектах обговорення:

- ✓ Буття філософії в запитах філософів
- ✓ Сучасні запити практичної філософії та філософської антропології
- ✓ Філософія освіти в сучасних вимірах
- ✓ Філософське осмислення соціально-політичних процесів сьогодення

Коло проблем, що набули осмислення в межах Філософських читань 2021 року, зібрало гуманітаріїв з Дніпра, Одеси, Полтави, Миколаєва, Івано-Франківська, Дрогобича, тези доповідей яких представлено в даному виданні.

Сподіваємось, що думки та гадки учасників присвячених Всесвітньому Дню Філософії Філософських читань – 2021 в Дніпрі сприятимуть збереженню сучасного буття філософії та гідного призначення Людини в світі ціннісних випробувань сьогодення.

Юлія Шабанова

Атаманюк Зоя Миколаївна
доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

СВОБОДА ЯК ДУХОВНО-СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Специфікою соціальної трансформації є оновлення вищих загальнолюдських ідеалів, пов'язане з визнанням того, що теперішнє суспільне буття є неповноцінним, незадовільним внаслідок неістинності його духовних основ. Аналізуючи дану проблематику, необхідно визначити зміст поняття духовність і його взаємозв'язок з цінностями свободи. Під свободою розуміється, по-перше, власний необмежений вибір і діяльність, по-друге – незалежність від зовнішніх обмежень і умов і, по-третє, – здатність контролювати природні потреби аж до відмови від самозначимості. Важливий аспект проблеми свободи розроблявся у філософії екзистенціалізму. «Свобода розуміється і як вища індивідуальна цінність, і як тяжкий хрест людини одночасно. Проблема полягає в тому, що якщо існування передує сутності, то відсиланням до раз і назавжди даної людської природу нічого не можна пояснити» [3, с. 327].

Сучасний духовний стан українського суспільства може бути радикально перетворено завдяки новим світоглядним орієнтаціям, заснованим на гуманістичних ідеалах [1, с. 3]. Такі загальнолюдські ідеали як совість, людська гідність, демократія, честь, рівність, справедливість, національна ідея виступають концептами, консолідуючими українську національну духовність, розвивають у особистості відповідальне ставлення, любов до вітчизняної культури, почуття національної гордості, честі, обов'язку, сприяють створенню моральної атмосфери, високої вимогливості і поваги до духовної спадщини минулого. Соціально-гуманістичні ідеали справедливості, гуманності, рівності, національної єдності є загальними принципами соціальної дії і формуються тільки в практиці суспільних відносин, тому подолання духовної мімікрії, як дисбалансу цінностей-ідеалів, виступає

першочерговим завданням перед сучасним суспільством. Таким чином, духовно-моральне перетворення суспільства має ґрунтуватися на вищих загальнолюдських зразках, невід'ємним аспектом яких є інтенція на морально-стратегічні цілі і цінності, гуманістичні методи соціальної трансформації, віру в їх реалізацію. Однак суспільна трансформація, викликаючи зміну теоретичних аспектів світогляду, не тільки обумовлює інтенцію на прагматично-індивідуалістичні цінності, а й надає опору дезорієнтованій соціальними змінами особистості [1, с. 3].

Таким чином, «свобода, яку людина шукає у всіх сферах буття, виступає вищою онтологічною, екзистенціальною і моральною цінністю особистості, відображаючи її духовну суть – спрямованість до нових форм досконалості» [2, с. 189]. Але рух до свободи внутрішнє суперечливий, породжує нові стани несвободи і залежності більш складного порядку. Чи означає це ілюзорність і приреченість можливості реалізації свободи людиною? На наш погляд, шлях, що відкриває нові несвободи, не тільки трагічний, але і внутрішньо цінний і необхідний. Для людини інноваційної цивілізації ідеалом виступає не спокій, згасання життя і гомеостаз, а постійна боротьба і подолання проблем, тому цінністю цивілізації цього типу є як свобода, так і несвобода, де остання є імпульсом, умовою руху вперед.

Перелік джерел посилань

1. Атаманюк З. М. Свобода як духовно-суспільний феномен / З. М. Атаманюк // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 14. С. 3-5.
2. Атаманюк З. М. Цінність свободи як духовно-суспільного феномену (український контекст). Методологія та технологія сучасного філософського пізнання: Кол.моногорафія [Текст] наук.редакт. Борінштейн Є.Р. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2016. С. 184-211.
3. Сартр Ж. П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж. П. Сартр; [пер. с фр.]. М. : Республика. 2004. 639 с.

ЗМІСТ

БУТТЯ ФІЛОСОФІЇ В ЗАПИТАХ ФІЛОСОФІВ -----	5
<i>Шабанова Ю. О.</i> Філософія як «турбота про себе» в атопічному просторі доби невизначеності -----	5
<i>Петрушенко В. Л.</i> Чи потрібне сучасне переосмислення філософії? -----	10
<i>Возняк В. С.</i> До питання про псування духовності -----	13
<i>Вершина В. А., Михайлюк О. В.</i> Міф як спосіб означування -----	16
<i>Малівський А. М.</i> Історія філософії як прелюдія її майбутнього -----	19
<i>Коваленко Р. О.</i> Проблематика філософії мови в контексті сучасних тенденцій аналітичної філософії -----	20
<i>Семрак Я. С.</i> Вчення Сократа як радикалізація попередніх філософів -----	23
СУЧАСНІ ЗАПИТИ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ -----	25
<i>Петрушенко О. П.</i> Роль і місце девіантної поведінки у становленні та розвитку особистості -----	25
<i>Висоцька О. Є.</i> Феномен культури мережевого індивідуалізму за доби метамодерну -----	28
<i>Хміль Т. В.</i> Антропологічна парадигма публічного управління -----	31
<i>Айтов С. Ш.</i> Історична антропологія як сучасна філософія історії та аналіз геополітичних процесів -----	34
<i>Возняк О. Т.</i> Значення діалогу для сучасного світу -----	36
<i>Ковтун Л. В.</i> «Філософія перекладу» як діалог читача та автора -----	39
<i>Одинець О. А.</i> Холістичний підхід до розуміння людини -----	42
ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ ВИМІРАХ -----	45
<i>Лімонченко В. В.</i> Болотні вогники прагматичної освіти -----	45
<i>Ільїн В. В., Ільїна А. А.</i> Культура навчання в сучасній інформаційній реальності -----	48
<i>Шталтовна Ю. А.</i> Post-post modern? So meta! Новий Соціальний та Психологічний контракт у світі бізнесу та освіти як паростки Метамодерну -----	54
<i>Заєць О. М.</i> Хто вище всіх «віщих» у «вищі»? -----	59

<i>Шнітун І. І.</i> Розвиток політехнічної освіти: закономірності й парадокси -----	61
ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ СЬОГОДЕННЯ -----	65
<i>Петінова О. Б., Ткаченко К. В.</i> Сучасні постмодерні антиномії соціального буття та їх значення для розвитку особистості---	65
<i>Палагута В. І.</i> Від антагоністичного до агоністичного дискурсу в суспільстві: можливості та перспективи -----	69
<i>Атаманюк З. М.</i> Свобода як духовно-суспільний феномен -----	72
<i>Тарасова Н. Ю.</i> Від «влади ідентичності» до кінця «влади ідентичності»? -----	74
<i>Варшавський О. П.</i> Міф про безонтологічність технологій-----	77
<i>Захарчук О. Ф.</i> Раціоналізм як фактор формування масового суспільства в філософії Франкфуртської школи-----	80
<i>Тимофеев О. В.</i> Філософія Джорджо Агамбена як «комічна політика»: від homo sacer до Пульчінелли -----	82
Зміст -----	86

Наукове видання

ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА В НАРАТИВАХ СУЧАСНОСТІ

З НАГОДИ ВСЕСВІТНЬОГО ДНЯ ФІЛОСОФІЇ (UNESCO)

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ
ФІЛОСОФСЬКИХ ЧИТАНЬ**

3 грудня 2021 р., м. Дніпро

За загальною редакцією Ю. О. Шабанової, Г. Є. Аляєва

Підписано до друку 14.02.2022.

Формат 30x42/4. Папір офсетний. Ризографія.

Ум.друк.арк. 11,41. Обл.-вид.арк. 5,3.

Обл.-вид.арк. 5.1. Тираж 10 прим.

Підготовка до друку та видрукувано
в Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
від 11.06.2004

49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19
